

УДК 391:323.2(336+763)(477)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-10>

Світлана ДОЛЕСКО,
orcid.org/0000-0001-6702-5606
мистецтвознавець, магістр,
старший викладач кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(Київ, Україна) svitlana@dolesko.com

Анна АЛЕКСЄЄВА,
orcid.org/0000-0003-2211-3834
студентка IV курсу кафедри мистецтвознавчої експертизи
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(Київ, Україна) svitlana@dolesko.com

ОБРАЗ ЛЕСИ УКРАЇНКИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ВАЛЮТІ ЯК СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

У часи відстоювання Україною своєї етноідентичності й територіальної цілісності внаслідок військової агресії Росії, в суспільстві спостерігається зростання рівня патріотизму, етносвідомості та поваги до національних надбань на поприщі культури та мистецтва. У зв'язку з цим, актуалізується потреба в приверненні уваги до символів української державності, оскільки на даний час образ видатної літераторки й громадської діячки Лесі Українки виконує роль одного з них для українського народу. Виходячи з цього, метою даного дослідження є з'ясування значення образу Лесі Українки на банкноті номіналом 200 гривень та її символічно-знакової ваги для української державності періоду сучасності. Методологія дослідження ґрунтується на застосуванні методів мистецтвознавчого аналізу, системного та структурно-функціонального методу, керуючись принципами об'єктивності та історизму. Наукова новизна дослідження полягає у визначенні нових смислів у трактуванні символів української державності XXI століття як цілісного устрою матеріального й духовного існування українського народу. Висновки. У публікації шляхом проведення порівняльного мистецтвознавчого аналізу образу Лесі Українки на банкноті номіналом 200 грн зразка 2001, 2007, 2019 років та на оригінальних світлинах, зроблених у 1886 та 1896 роках, зафіксовано дотримання загальної образно-стилістичної характеристики Лесі Українки як визначної особистості – символу української державності. З'ясовано, що представлення образу літераторки на банкноті є прикладом ідейного впливу образів діячів та філософів української культури на українців, з метою підтримки їхньої національної та етнічної ідентичності, гордості за літературні надбання попередніх століть як невід'ємної складової потужної культурно-мистецької спадщини України.

Ключові слова: гроші, гривня, образ, етноідентичність, символізм, ліногравюра, фотографія, народний костюм, національний образ.

Svitlana DOLESKO,
orcid.org/0000-0001-6702-5606
Master of Fine Arts,
Senior Lecturer at the Department of Art Expertise
National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine) svitlana@dolesko.com

Anna ALIEKSIEIEVA,
orcid.org/0000-0003-2211-3834
4th year student at the Department of Art Expertise,
National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine) svitlana@dolesko.com

LESIA UKRAINKA'S IMAGE IN NATIONAL CURRENCY AS SYMBOL OF UKRAINIAN SOVEREIGNTY

At the time of Ukraine's defense of its ethnic identity and territorial integrity as a result of Russia's military aggression, the increase of the level of patriotism, ethnic consciousness and respect for national heritage in the field of culture and art is observed in the society. In this connection, the need to draw attention to symbols of Ukrainian sovereignty is becoming

more urgent, since image of outstanding writer and public figure Lesia Ukrainka currently fulfills the role of one of such symbols for the Ukrainian people. Based on this, the purpose of this study is to clarify meaning of Lesia Ukrainka's image on a 200-hryvnia banknote and its symbolic importance for Ukrainian sovereignty in modern period. The methodology of the study is based on application of the methods of artistic analysis, systemic and structural-functional method, being guided by the principles of objectivity and historicism. The scientific novelty of the study consists in the definition of new meanings in the interpretation of symbols of Ukrainian sovereignty of the 21st century as an integral structure of material and spiritual existence of the Ukrainian people. Conclusions. In the publication, through comparative artistic analysis of Lesia Ukrainka's image on a 200-hryvnia banknote issued in 2001, 2007, 2019 and on the original pictures taken in 1886 and 1896, the observance of general image and stylistic characteristics of Lesia Ukrainka as prominent personality – a symbol of Ukrainian sovereignty is recorded. It is found that representing the writer's image on the banknote is an example of ideological influence of images of figures and philosophers of Ukrainian culture on the Ukrainians, in order to support their national and ethnic identity, pride for literary heritage of previous centuries as an integral part of powerful cultural and artistic heritage of Ukraine.

Key words: money, hryvnia, image, ethnic identity, symbolism, linocut, picture, folk costume, national image.

Постановка проблеми. Творчі здобутки Лесі Українки (Лариси Петрівни Косач, 1871-1913) відіграють важливу роль для сучасної вітчизняної науки та культури, сприяють активізації тенденції посилення рівня патріотизму в українському суспільстві. Тому важливою є популяризація на державному рівні образу Лесі Українки. У першу чергу, представлення його в українській національній грошовій системі, а саме – на банкноті номіналом 200 грн. Художня складова цього образу є маловивченою в українському мистецтвознавстві та потребує детального розгляду, оскільки зображення всесвітньо відомої літераторки в національній валюті є виявом не лише національної ідеї, а й яскравим зразком українського образотворчого мистецтва початку XXI століття.

Аналіз досліджень. Леся Українка, як видатна постать національної філософської думки та літератури привертала науковців різних галузей науки та в різні часи. Серед них – М. Драй-Хмара, Л. Підгайний, М. Возняк, Л. Ярославич, А. Горохович, П. Одарченко, Б. Степанишин, В. Агеєва, А. Бичко, Н. Зборовська, А. Костенко. У вивченні сутності образу Лесі Українки в філософському ключі, С. Повторєва розглядає його, опираючись на праці представниць українського фемінізму (С. Павличко, О. Забужко, В. Агеєвої, Т. Гундорової), які користувалися методологією постмодернізму. У підсумку, вчена наголошує на вагомій ролі Л. Українки як представниці українського жіночого руху та її сприянню в розповсюдженні знань про українську культуру в Західній Європі (Повторєва, 2021).

Щодо розкриття образу Л. Українки в мистецтвознавстві, то Л. Касян розглянула трансформацію представлення образу Лесі Українки в кінодокументах 1940 – 1990-х років, задля чого вивчила документальну базу зі збірки ЦДКФФА України імені Г. С. Пшеничного. Шляхом аналізу кінодокументів, вчена з'ясувала, що вони є важливими зразками форм культурної пам'яті, що стосуються

особистості Лесі Українки. У підсумку вчена зазначає, що «постать і творчість Лесі Українки була і залишається досить артикульованою темою в українському культурному середовищі» (Касян, 2021). У праці Г. Грибан образ Лесі Українки досліджено крізь аналіз її листування як складової частини її літературно-громадської діяльності. Виявлено, що «в ньому відображено внутрішній світ письменниці, її участь у боротьбі проти реакції в кінці XIX і на початку XX ст.» (Грибан, 1996).

Ж. Клименко вивчала образ Лесі Українки в контексті постколоніального погляду, внаслідок чого було з'ясовано, що «над образом Лесі Українки добре попрацювала радянська влада, щоб затерти чи не найголовніше в її особистості. І досі за письменницею тягнеться довгий шлейф радянських штампів... В часи Незалежності відбулося постколоніальне переакцентування в розумінні особистості та художнього світу письменниці» (Клименко, 2021). На окрему увагу заслуговує публікація Н. Божко, яка розглядає трактування образу Лесі Українки мистецькими засобами в українській художній творчості початку XX століття. Зокрема, у своєму дослідженні вчена ретельно дослідила прижиттєві портрети поетки пензлів Ф. Красицького та І. Труша (Божко, 2021).

В контексті теми дослідження розглянуто й наукові мистецтвознавчі розвідки щодо створення національної валюти та технік виконання. Значної уваги заслуговує доробок О. Храмової-Баранової та І. Яковець, які досліджували вплив графічних технік, зокрема ліногравюри, на розвиток мистецтва та висловили думку про унікальність ліногравюри, яка здатна створити новий емоційно-естетичний образ та стати сприяти посиленню мистецької складової розробки банкнот. Також, дослідниці зацентували увагу на українських митцях, що практикувались в техніці ліногравюри, серед яких – Василь Лопата, який працював над дизайном гривні (Храмова-Баранова, Яковець, 2020).

Питанню дизайну національної валюти як елементу самоідентифікації незалежної держави приділив увагу М. Норалян. Він прослідкував історію стилістичного оформлення гривні та сьогочасну композиційну тенденцію до європейської валюти. Вчений дослідив нарбутівські символи в сучасному дизайні гривні, а в портретах видатних українців – вплив барокової манери зображення історичних персоналій (Норалян, 2007).

Отже, здійснений аналіз історіографії даної теми, продемонстрував відсутність інформації про вивчення ролі образу Лесі Українки для української державності в контексті символіки національної валюти.

Мета статті – з урахуванням підходів мистецтвознавчого аналізу дослідити художню складову образу Лесі Українки на банкноті номіналом 200 грн та з'ясувати його символічного значення для української державності.

Виклад основного матеріалу. Леся Українка як видатна громадська, культурно-мистецька діячка входить до когорти найвідоміших українців, які зробили свій внесок у формування суспільної свідомості незалежної держави. У ХХІ ст. образ Лесі Українки як однієї з ідейних лідерок українського народу – є безумовно авторитетним в сучасному українському суспільстві. Особливо це помітно в часовому проміжку від Помаранчевої революції (2004) й до початку війни Росії проти України (2022).

Життєвий шлях літераторки, її риси характеру, вольова особистість, масштабний творчий доробок, прижиттєва соціально-політична позиція, дружба з видатними діячами кінця ХІХ – початку ХХ століття викликають повагу та значний інтерес в сучасних українців, що втілено в трактуванні образу Лесі Українки мовою фотографії, графіки, живопису, скульптури, графічного дизайну. Зокрема, в національній грошовій системі – в банкнотах номіналом 200 грн.

Варто взяти до уваги, що гроші – це мистецький твір, який знаходиться в міждисциплінарній площині. З одного боку, нумізматики, боністика – це дві історичні дисципліни, які досліджують історію виникнення грошей, їх обіг та інше. Однак, якщо метрологічні, хронологічні та, наприклад, дипломатичні характеристики дослідження грошей переважно належать до історичної галузі, то орфографічні вже перебувають в підпорядкуванні філологічних наук. А такі характеристики бонів та монет як орнаментально-мистецька та іконографічна, без мистецтвознавчого аналізу зробити неможливо. Тож, до іконографічних характеристик бонів, а саме грошових банкнот зокрема, належить дослідження портретних зображень.

Щоб оцінити важливість значення образу Лесі Українки на банкнотах – потрібно прояснити питання значення національної валюти в контексті незалежності Держави. Національна валюта – ознака державності. Кожна незалежна держава першочергово бажає не лише територіальної, але й економічної незалежності, де провідну роль відіграє національна валюта. Наявність власної валюти країни є однією зі складових державності, а їхня мистецька складова є культурно-історичним капіталом, адже свідчить про соціальний та політичний стан суспільства в різні історичні періоди. Тому, зі здобуттям Україною незалежності в 1991 році, постала нагальна потреба у створенні власної національної грошової системи, а, отже, розробки валюти з унікальним дизайном, в якому за допомогою знаків та символів буде уособлено загальнонаціональну ідею.

Від радянського рубля до гривні, у перехідний соціально-політичний час розбудови української незалежності в обігу були купоно-карбованці багаторазового застосування. У 1996 році, в межах проведення грошової реформи, національною валютою стала гривня, а її правовий статус закріплений статтею 99 Конституції України. Роботу над її створенням було розпочато ще в 1992 році, коли за розробками Бориса Максимова та Василя Лопати у Великобританії та Канаді було надруковано перші гривні. На них зображувались портрети українських діячів, обрамлені фігурною рамкою з країв банкноти на аверсі та архітектурний пейзаж на реверсі. У 1994 році дизайн банкнот дещо змінюється – рамка з країв стає прозорішою, портрет поміщають збоку та вписують у своєрідний орнаментований прямокутник, з'являються рослинні мотиви оздобу. У 1996 році першими банкнотами стали 1, 2, 5, 10, 20, 50 та 100 грн. Банкноти зразка 2001 року ідентичні за оздобленням до зразка 1994 року. Однак ті, які номіналом 200 та 500 грн, розроблялись пізніше, тому перші їх зразки було створено лише в 2001 році.

Якщо проаналізувати портретні зображення ключових для української держави постатей, що були представлені на банкнотах у перші роки після здобуття Україною незалежності – варто взяти до уваги, що вони були розроблені одразу після розпаду Радянського Союзу, який дуже вплинув на свідомість українців. З огляду на це, працюючи над образами видатних українців, художники докладали значних зусиль, аби представити не спотворений Радянською владою портрет. Разом із тим, побудова образів історичних персоналій відбувалась через проходження кризь світоглядні позиції художників.

На банкнотах представлено зображення В. Великого (1 грн), Я. Мудрого (2 грн), Б. Хмельницького (5 грн), І. Мазепи (10 грн), І. Франка (20 грн), М. Грушевського (50 грн), Т. Шевченка (100 грн), Л. Українки (200 грн), Г. Сковороди (500 грн) та В. Вернадського (1000 грн). Як бачимо, у переліку безперечних лідерів української державності єдиною жіночою постаттю є Леся Українка, художній образ якої варто детально проаналізувати, аби відслідкувати зміни в його трактуванні протягом різних періодів.

На першій купюрі номіналом 200 грн, що побачила світ у 2001 році (рис. 1.), портрет Лесі Українки відтворений з фото 1896 року (рис. 2), зробленого в ательє фотографа Г. Лазовського в м. Києві. Автор портрету на банкноті намагався передати образ сильної, мужньої та незалежної жінки, зробивши більш кутастими риси її обличчя, вирізнявши уста чіткими лініями та видовживши чоло. Піднятий догори комір додає ще більшої відчайдушності образу, проте погляд поетки передає певний сум щодо власного майбутнього.

У період, коли зроблена світлина, Леся Українка проживає в Києві та є частиною літературного об'єднання «Плеяда», завдяки якій проявляє себе як прозаїк – у її творах починає викристалізовуватись українська філософська ідея, що базується на глибинних знаннях народної культури та мистецтва, ментальності.

Рис. 1. Портрет Лесі Українки на купюрі номіналом 200 грн, 2001 рік (фрагмент купюри)

Рис. 2. Фотографія Лесі Українки, 1896 рік

На другому зразку банкноти номіналом 200 грн (2007) (рис. 3) було ухвалено рішення про зміну образу видатної українки. Для зображення портрету Лесі Українки на новому зразку банкноти використали світлину, яка була зроблена у 1886 році і є однією з найпопулярніших зображень української поетки сьогодні (рис. 4). На ній Лариса Петрівна постає молодою дівчиною, яка вже формує власні погляди та амбіції. Її очі не дивляться на глядача та спрямовані убік. Зображення погрудне, де юна літераторка повернута до глядача тулубом, однак обличчя спрямоване праворуч.

Тобто, в даному випадку образ Лесі Українки став молодшим на 10 років. На світлинці вона представлена у підлітковому віці (15 років). Ймовірно, рішення змінити портрет було викликане спростуванням міфів з її біографії, можливість в часи незалежної України прочитати її праці без цензури. А також, представити її образ в більш оптимістичному, життєрадісному ключі. Адже навіть в той час вона мала зрілу творчу думку та друкований поетичний доробок: уперше її твори було презентовано у віці 13-ти років у львівському часописі «Зоря». Тоді під віршами «Конвалія» та «Сафо» вперше використаний псевдонім «Леся Українка».

У цей період вона формується як поетка, вивчає мови, перекладає, відвідує Київську Рисувальну школу імені Олександра Мурашка, знайомиться та зазнає впливу історика, етнографа та археолога – Володимира Антоновича, письменника Михайла Старицького, композитора Миколи Лисенка, рідного дядька, видатного історика – Михайла Драгоманова тощо.

Саме в 15-річному віці вона вперше подорожує до Чорного моря, після чого світ побачить її ліричний цикл «Подорож до моря». Попереду на неї чекає дружба та співпраця з письменниками Іваном Франком, Михайлом Павликом та Василем Стефаніком, письменницею Ольгою Кобилянською та іншими відомими діячами української літератури.

Рис. 3. Портрет Лесі Українки на купюрі номіналом 200 грн, 2007 рік (фрагмент купюри)

Рис. 4. Фотографія Лесі Українки, 1886 рік

Проаналізуємо зображення Лесі Українки на банкноті 2007 року з точки зору наявності численних прикрас довкола ший. В українській культурі носіння прикрас для жінок було дуже важливим маркером соціальної приналежності, тому надягали його і на свята, і в храм, і в звичайний день. Насамперед тому, що намисто було уособленням оберегу, захисту від злого ока та духів. На зображенні Лесі Українки на банкноті чітко бачимо скляне намисто, яке коштувало дорого, адже розписані вручну намистини привозили з Венеції. Окрім цінного намиста, також бачимо бісерну селянку – традиційну українську прикрасу, на якій представлений багатий геометричний орнамент.

Кількість прикрас також підкреслює її приналежність до заможної родини, завдяки якій вона мала можливість подорожувати та безперешкодно здобувати освіту. До того ж, це могло бути однією з причин вибору цієї світлини, адже більшість інтелігенції – вихідці з заможних родин, де було в пошані українське декоративно-прикладне мистецтво.

Прикраси також наштовхують на діяльність поетки, як дослідниці українського народного мистецтва, зокрема, костюму. Подібний одяг та прикраси бачимо також на світлині початку 1890 років, де вона зі своїм братом Михайлом (Рис. 5; 6). Любов та повагу до української культури та мистецтва, а, зокрема, до народного костюма, Леся Українка неодноразово підкреслювала й в своїх творах. Наприклад, розкриваючи психологічні портрети головних героїв п'єси «Лісова пісня», авторка великого значення надавала опису народного одягу персонажів – особливо, Лукаша та Мавки. Вона мовою віршів втілила особливості міфології українського народу, описала риси його менталітету, окремі аспекти матеріальної та духовної культури (Долеско, 2022).

Тож, зображення Лесі Українки молодою, романтичною і, водночас, цілеспрямованою, на

початку власного мистецького формування та ще не підкореною хворобою, є найвиразнішим символом незалежної України. У певній беззахисності та крихкості ззовні, постають сила, відважність, упертість та неспростовна віра усередині. Варто звернути увагу на наступний факт: незважаючи на те, що між світлинами, зробленими в 1886 і 1890-х роках, кілька років різниці, на них Леся Українка сфотографована в одному й тому ж образі молоді дівчої українки. Тому символічними є рядки, написані нею в 1890 році: «Нащо даремнії скорботи? Назад нема нам воріття! Берімося краще до роботи, Змагаймося за нове життя!».

Рис. 5. Леся Українка з братом Михайлом, поч. 1890-х років

Рис. 6. Фрагмент фотографії поч. 1890-х років

У третьому зразку банкноти номіналом 200 грн зразка 2019 року (Рис. 7) основним малюнком лицьової сторони також є портрет Лесі Українки. При роботі над зображенням видатної українки використана та ж світлина, що й у зразку 2007 року. Однак Леся Українка повернута в інший бік, образ яскраво вирізняється від

загального тла синім кольором та контрастами на обличчі (у попередньому зразку портрет ледь не зливався зі тлом), а в очах з'являється блиск. На відміну від зразків 2001 та 2007 років, образ Лесі Українки динамічний – складається враження, що вона готова вирватись за видимі межі банкноти. Проте вона залишається незворушною, безжальною та виваженою, готовою до дій. В цій банкноті за допомогою трансформації образу літераторки й громадської діячки уособлено образ України та всіх українців, які, попри здатність зберігати спокій в буремні часи, готові захищати свою ідею, свою територію й незалежність своєї держави. Що особливо актуально в 2022 році, коли Росія розпочала повномасштабну війну проти українського народу на його території. Тож, Леся Українка – громадська і культурна діячка, літераторка, фольклористка, перекладачка – зображена на національній валюті, символізує споконвічне прагнення до волі як ключову рису менталітету українського народу, що дійшла до наших днів.

Рис. 7. Портрет Лесі Українки на купюрі номіналом 200 грн, 2019 рік

У 2021 році з нагоди 150-річчя з Дня народження Лесі Українки, Національним банком України було випущено сувенірну банкноту номіналом 200 грн, зі срібла 999.9 проби, тиражем 300 штук, розміром 133x66x1.35 мм (Рис. 8).

Рис. 8. Портрет Лесі Українки на сувенірній купюрі номіналом 200 грн, 2019 рік

У ній відтворено дизайн вищезгаданої банкноти номіналом 200 грн зразка 2019 року. Незважаючи на те, що зображення Лесі Українки тут виконано в узагальнених монохромних рисах, вона є впізнаним символом української державності, як особистість, що своєю масштабною діяльністю не лише зробила внесок в українську культуру, а й стала вагомим чинником формування позитивного іміджу України в світі.

Висновки. Досліджено значення національної грошової системи для української державності, окреслено перелік історичних постатей, представлених на гривнях різного номіналу після 1991 року і до періоду сьогодення. Проведено порівняльний мистецтвознавчий аналіз образу Лесі Українки на банкноті номіналом 200 грн зразка 2001, 2007, 2019 років та на оригінальних світлинах, зроблених у 1886 та 1896 роках, що стали підґрунтям для формування образу літераторки на гривні. Охарактеризовано художню складову кожного з варіантів зображень. Засвідчено дотримання загальної образно-стилістичної характеристики Лесі Українки як визначної особистості, символу української державності, носія національної ідеї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Божко Н. Образ Лесі Українки у творчості українських художників на початку ХХ століття. «Ідеологія національної аристократії» (на пошану 150-річчя від дня народження Лесі Українки) : Зб. наук. пр. за матеріалами всеукр. науково-практ. конф. з міжнар. участю. Львів, 2021. С. 232–236.
2. Грибан, Г. В. Образ Лесі Українки в її листуванні. Матер. наук. конфер. до 125-річчя від дня народження Лесі Українки. 1996. С. 64–66.
3. Долеско С. Роль українського народного костюму в портретуванні героїв п'єси «Лісова пісня» Лесі Українки. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжсвізівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. Т. 1, № 53. С. 101–105. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-1-13>
4. Касян Л. Генеза репрезентації образу Лесі Українки у кінодокументах 1940–1990-х років. *Науково-практичний журнал «Архіви України»*. 2021. Т. 1, № 326. С. 211–225.
5. Клименко Ж. В. Постколоніальний погляд на Лесю Українку та пошуки впливу на читача. *Актуальні проблеми мовно-літературної освіти в середній та вищій школах* : матеріали III Всеукр. науково-практ. онлайн-конф. Київ, 2021. С. 55–59.
6. Норазян М. Дизайн національної валюти як елемент само-ідентифікації країни (на прикладі грошової одиниці гривні). *Вісник харківської державної академії дизайну і мистецтв*. 2007. № 8. С. 88–90.

7. Повторева С. Образ Лесі Українки в контексті українського постмодернізму. *Вісник Львівського університету*. 2021. № 36. С. 132–138.
8. Храмова-Баранова О. Л., Яковець І. О. Художньоестетичне значення техніки ліногравюри в розвитку мистецтва і дизайну в Україні. *Культура і сучасність : альманах*. 2020. № 2. С. 104-108.

REFERENCES

1. Bozhko N. Obraz Lesi Ukrainky u tvorchosti ukrainskykh khudozhnykiv na pochatku XX stolittia [Lesia Ukrainka's image in the work of Ukrainian artists at the beginning of the 20th century]. «Ideolohynia natsionalnoi arystokratii» (na poshanu 150-richchia vid dnia narodzhennia Lesi Ukrainky) : Zb. nauk. pr. za materialamy vseukr. naukovoprakt. konf. z mizhnar. uchastiu. Lviv, 2021. pp. 232–236.
2. Hryban H. V. Obraz Lesi Ukrainky v yii lystuvanni [Lesia Ukrainka's image in her correspondence]. *Mater. nauk. konfer. do 125-richchia vid dnia narodzhennia Lesi Ukrainky*. 1996. pp. 64-66 [in Ukrainian].
3. Dolesko S. Rol ukrainskoho narodnoho kostiumu v portretuvanni heroiv piesy «Lisova pisnia» Lesi Ukrainky. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2022. Nr 53, pp. 101–105. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-1-13> [in Ukrainian].
4. Kasian L. Geneza reprezentatsii obrazu Lesi Ukrainky u kinodokumentakh 1940–1990-kh rokiv [The genesis of representation of Lesia Ukrainka's image in film documents of 1940–1990s.]. *Naukovopraktychnyi zhurnal «Arkhiv Ukrainy»*, 2021. Nr 326, pp. 211–225 [in Ukrainian].
5. Klymenko Zh. V. Postkolonialnyi pohliad na Lesiu Ukrainku ta poshuky vplyvu na chytacha [A post-colonial view of Lesia Ukrainka and search for influence on the reader]. *Aktualni problemy movno-literaturnoi osvity v serednii ta vyshchii shkolakh : materialy III Vseukr. naukovoprakt. onlain-konf. Kyiv, 2021. pp. 55–59* [in Ukrainian].
6. Norazian M. Dyzaïn natsionalnoi valiuty yak element samo-identyfikatsii krainy (na prykladi hroshovoi odyntysi hryvni) [Design of national currency as an element of country's self-identification (on the example of hryvnia monetary unit)]. *Visnyk kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstv*, 2007. Nr 8, pp. 88–90 [in Ukrainian].
7. Povtoreva S. Obraz Lesi Ukrainky v konteksti ukrainskoho postmodernizmu [Lesia Ukrainka's image in the context of Ukrainian postmodernism]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 2021. Nr 36, pp. 132–138 [in Ukrainian].
8. Khramova-Baranova O. L., Yakovets I. O. Khudozhnoestetychne znachennia tekhniky linohraviury v rozvytku mystetstva i dyzainu v Ukraini [Artistic and aesthetic significance of linocut technique in the development of art and design in Ukraine]. *Kultura i suchasnist : almanakh*, 2020. Nr 2, pp. 104-108 [in Ukrainian].